

Chtěli z nás vydolovat to nejhodnotnější

Se Zdeňkem Klíbrem o vzpouře proti režimu a věznění ve zvláštní vězeňské složce

ŠÁRKA KOUKALOVÁ

Předseda Konfederace politických vězňů v Mladé Boleslavi Zdeněk Klíbr (nar. 1929) na jaře 1950 s kamarády provedl sabotážní akci proti komunistickému režimu. Přes jáchymovské doly dostal až do elitní společnosti projektové složky pankrácké věznice.

Co jste vystudoval a kde jste působil před svým zatčením?

Absolvoval jsem Vyšší průmyslovou školu stavební v Mladé Boleslavi a po studiích jsem pracoval u místní stavitelské firmy Ing. Karla Pokorného, po znárodnění v národním podniku Průmstav. Krátce po našem činu jsem byl povolán k dvouleté vojenské službě do Litoměřic k ženijnímu vojsku, kde jsem dělal třeba na stavbách mostů, takže jsem měl možnost něčemu se přiučit.

Dostal jste se do konfliktu s komunistickým režimem. Jak se to stalo?

V té strašné době komunistického útlaku kolem roku 1950 jsem si uvědomil, že jde opravdu do tuhého. S dvěma kamarády Ivanem Sovou a Janem Dubickým, všichni jsme byli stavaři, jsme si řekli, že se musíme vzepřít, že si komunisté nemůžou všechno dělat tak, jak by chtěli. Nejdříve jsme rozšiřovali protikomunistické letáky na Mladoboleslavsku a pak jsme se rozhodli k radikálnějšímu činu, který měl zastrašit místní komunistické funkcionáře. Sehnal jsem od Ing. Františka Jenče, jednoho z bývalých majitelů stavební firmy, trhavinu a 18. května 1950 kolem osmé hodiny večer jsme vyhodili do povětří redakci *Rudého práva* v Mladé Boleslavi. Já jsem trhavinu připevnil na dveře té redakce a ta byla následným výbuchem zcela zdemolována.

Zdeněk Klíbr na maturitní fotografii v roce 1947 Foto: Paměť národa

Jaký byl dopad vašeho sabotážního činu v Mladé Boleslavi?

Po tom našem útoku jej většina lidí, se kterými jsem se scházel, hodnotila kladně. Aniž věděli, kdo to udělal. Jelikož od roku 1948 nejen v Mladé Boleslavi docházelo k zatýkání lidí a panoval teror, ze strachu se k tomu nevyjadřovali. Dne 11. listopadu 1950 byla v Mladé Boleslavi Státním soudem odsouzena 18členná „protistátní skupina“ k trestům od 14 do 25 let vězení, která organizovala na

Mladoboleslavsku ilegální podzemní síť. V červenci 1950 byli v Praze odsouzeni ve skupině „Eduard I.“ (Slavík), která byla napojená na odbojovou skupinu Milady Horákové, též tři Boleslaváci, dva na 25 let (Jan Drahota, Bedřich Veselý), a taky náš kamarád Miroslav Nevřkla na 15 let (jeho jméno se pak objevilo i v našem rozsudku). Těm, kteří náš čin odsoudili, jsem doporučil, aby zvážili, co je odsouzeníhodné – jestli jedna zlikvidovaná administrace *Rudého práva*, anebo v té době již několik popravených a stovky pozavíraných lidí.

Jak vás odhalili a kdy jste byl odsouzen?

Zatkli nás až po třech letech, a to proto, že nás prozradila bývalá manželka jednoho z mých kompliců, Ivana Sovy, asi z pomsty nebo nevim, z jakého důvodu. Dne 13. března 1953 nás zmačkli. Vyšetřování probíhalo asi šest měsíců v hlavním sídle StB v Bartolomějské ulici v Praze. Ještě zkraje vyšetřování, když jsem zapíral a říkal, že si nevzpomínám, mi referent při výsleších hrozil, že si vzpomenu i na to, co jsem měl druhý den po narození k obědu. Tak jsem přemýšlel, co mu na to mám odpovědět, a pak jsem mu řekl: *Jo, pane referente, už vím, matka mě kojila, tak jsem měl určitě mateřské mléko*. A on na to, že si vzpomenu i na jiné věci, přivolal službu a odvedli mě na celu. To byly snad nejhorší a nejkrutější

okamžiky. Třeba nás vyslyšali tři dny a dvě noci v jednom kuse. Hrozný výslechy, hlavně psychické trýznění. K tomu ještě zima, hlad, prudké světlo na cele po celou noc, při výsleších hrozby zatčením rodičů a podobně. Dne 13. října 1953 proběhl s naší skupinou nazvanou „Akce Klíbr“ soud v Praze. Mě odsoudili k trestu dvanácti let odnětí svobody a mé komplice k deseti- a osmiletému trestu odnětí svobody.

Byl jste vězněn nejprve v Jáchymově. V kterém táboře jste byl a na jakou práci vás zařadili?

Zařadili mě do tábora Rovnost, největšího na Jáchymovsku, kde bylo 2000–2500 lidí. Tam jsme byli už jen čísla. Já měl číslo A018394, podle kterého byl zřejmý počet lidí přede mnou. Bylo tam umístěných hodně vrahů, kteří měli vysoké tresty a donášeli na velitelství, aby se dostali rychleji ven. Tam to bylo po téhle stránce špatné. Ty politické vězně s nejvyššími tresty schválně dávali na Rovnost. V tomhle lágru byla šachta na uranovou rudu hluboká 600–700 metrů, tedy jedna z nehlubších na Jáchymovsku. Nejprve jsem tam asi jeden rok fáral, byli jsme pod zemí osm hodin v kuse při strašném horku. A v zimě, kdy v Jáchymově byly hrozný mrazy, jsme vyfárali a na stanovišti, kde probíhalo sčítání vězňů třeba i hodinu, jsme úplně promrzli, až na nás oděvy rachotily. Na Jáchymovsku jsem byl zavřený od 1. prosince 1953 do 17. srpna 1956.

Věděli jste tehdy, že v rámci vězeňského systému existují specializované vězeňské složky, třeba pro projekci?

Ne, vůbec. Ale v Jáchymově byla také projektová složka, tam jsem asi zkraje roku 1955 pracoval. Bylo to v Ústředním táboře Vykmánov, kam přivázeli všechny odsouzené a přidělovali je do různých lágrů. Přímo v tomhle táboře byl zděný barák (naše ubikace byly staré dřevěné baráky), kde jsme projektovali vesměs stavby pro vězeňské tábory. Byl tam velký a tmavý sál s rýsovacími stoly. Chodili k nám civilisti

Foto: Paměť národa

(asi z ministerstva vnitra), kteří nám zadávali práci. Týkalo se to jen stavební sekce, na rozdíl od Pankráce, kde byli i specialisté z jiných oborů. Pak jsem dělal asi půl roku přímo na stavbě sídliště v Ostrově nad Ohří jako zedník. Tam nás vozili. A posléze jsme byli převáženi do „Muklprojektu“ v Ostrově nad Ohří, do nového dřevěného baráku, kde jsme projektovali i stavby mimo vězeňské tábory.

Kolik vás v „Muklprojektu“ bylo?

Ve Vykmánově nás bylo jen pár, víc nás pak bylo v Ostrově nad Ohří. Mám schovaný dopis od kamaráda z doby dávno po propuštění, ve kterém jmenovitě vypsal, kdo tam byl, zjišťoval jejich osudy. Bylo nás tam asi kolem třiceti lidí (stavaři, topenáři, elektrikáři a další), i Slováci a jeden Maďar. Byl tam třeba konkrétně Honza Drahoša, který byl také Boleslavák, souzený ve skupině „Eduard I.“, jak jsem zmínil již dříve, později emigroval do Jihoafrické republiky a po roce 1989 se vrátil zpátky.

Jaké projekty jste zpracovávali?

Pro ministerstvo vnitra se dělaly různě

baráky určené pro tábory i mimo ně (bytové domy, marodky, kulturní dům). Protože to bylo tajné, zpracovávalo se to přímo v „Muklprojektu“.

Jak jste se dostal na Pankrác?

Na Pankrác nás převezli bezprostředně po maďarských událostech na podzim 1956. V jáchymovském lágru jsme o nich byli dosti informovaní od civilistů. Z Jáchymova nás vyvezli autobusem se zabílenými okny a připoutané k sedadlům. Nevěděli jsme, kam vůbec jedeme, a říkali jsme si, hlavně aby to nebyl Leopoldov. Když jsem zjistil, že jsme na Pankráci a že půjdu do projekční kanceláře, ulevilo se mi. O maďarských událostech pankráčtí vězni moc nevěděli, tak jsme je o nich informovali. Už týden neměli žádné vycházky, a když se nekonaly ani další týden, nechal jsem se předvést k náčelníkovi a povídám mu: *Podívejte, já jsem odsouzen k trestu odnětí svobody - to jsem zdůraznil - na 12 roků, ale ne ke ztrátě zdraví.* On to nějak okecal, a protože vedení věznic bylo z těch maďarských událostí úplně vyplašené, nebyl jsem za tuto svou aktivitu nijak potrestán.

Na Pankráci jsem byl dva roky, do 13. srpna 1958.

Kdo byli vaši spoluvězni?

Stavaři, strojaři, překladatelé, právníci, všechny možné profese. Tedy inteligence všeho druhu, ze které mohli komunisté vydolovat to nejhodnotnější. A byla tam právě i projektová složka, u které jsem pracoval. Já byl v jedné z projekčních kanceláří, která se zabývala provozem. Zpracovávali jsme prováděcí projekty.

Pamatujete si některé ze spoluvězňů?

Dva nebo tři spoluvězně jsem znal již z Jáchymova. Určitým vězňům jsem pak důvěřoval, s nimi jsem se kamarádil. Třeba jsem se přátelil s Jaroslavem Cuhrou nebo s jeho kamarádem, jihlavským statikem Aloisem Janáčkem. Jaroslav Cuhra nám tam přednášel myšlenky Křesťansko-demokratické strany. Byl tam i architekt Josef Martan, později jsme se už nenašli, a jeho rodina mi pak poslala jeho parte. Pamatuji třeba i Dr. Fialu, jehož křestní jméno si již nepamatuji, který předtím působil v kanceláři prezidenta Edvarda Beneše, nebo právníka Antonína Sýkoru, který byl tajemníkem Edvarda Beneše.

Jaký nejzajímavější projekt jste zpracovával?

Nejzajímavější úkol se týkal bývalého barnabitského kláštera na Hradčanském náměstí v Praze. Neměli původní plány, tak jsem to měl zaměřovat. Jezdil jsem tam s bachařem tramvají. Denně jsem tam chodil s estébákem a vše jsem zakresloval. To byl jeden z mých hlavních úkolů, který jsem ve vězení na Pankráci měl.

Podle výpovědi Františka Wiendla byl mezi vašimi spoluvězni i akademický malíř a generál Rudolf Toussaint. Jak na něj vzpomínáte?

Vzpomínám si, že měl celou místnost sám pro sebe. Vždycky jsme zaťukali, že se jdeme podívat. Vstupovali jsme tam jako do ateliéru, všude viselo

Zdeněk Klíbr s manželkou Danou a dcerami při stavbě chaty, 1969 Foto: Paměť národa

mnoho jeho vlastních obrazů. To byla nádhera. Když jsme se dívali na ty obrazy, vše nám vysvětloval. Byl velmi slušný. Dost mě to překvapilo. Říkal jsem si, že je zvláštní, že takovou dobu po válce jsou tu ještě věznění Němci. Mluvílo se o tom, že tam třeba někdy přišel náčelník věznice a nějaký obraz si odnesl.

Jak se tomu specializovanému vězeňskému oddělení říkalo?

Už v Jáchymově jsme tomu říkali „Muklprojekt“. A to i na Pankráci. Názvy „Plánovačka“ nebo „Basoprojekt“, jak říkáte, jsem neslyšel. Nevím o tom, že by se tomu tak tehdy říkalo.

Kolik vás tam bylo?

Hodně, tam bylo hodně lidí. Dříve to byly cely, ty byly předělané na ta pracoviště. Určitě třeba víc než padesát lidí.

Věděli jste, že vaše práce je přísně utajována?

Jistě, to jsme věděli. Když jsem byl propuštěn, musel jsem podepsat prohlášení, že se nebudu nikomu zmiňovat o tom, co jsem tam viděl, slyšel nebo dělal.

Jak jste věznění snášel?

Zavřeli mě, když mi bylo 23 let, svobodného, bezdětného. Měl jsem to rozhodně lepší než lidé, co nechali doma manželky a děti. Ale to víte, jakkoliv člověk vzpomíná raději na ty legrační zážitky, tak i na mě vězení doléhalo. Rodiče byli nešťastní, doma jsem měl známost. Taky to se mnou bylo chvílemi dost špatné. Pomohly mi dvě věci: vědomí, že nejsem odsouzen za nic - jako mnoho jiných, ale za skutečnou činnost proti komunistům, a potom má milující přítelkyně. Trpělivě na mě čekala. V roce 1960, když už jsem byl na svobodě, jsme se vzali a založili rodinu.

Považoval jste práci v „Muklprojektu“ v Jáchymově i na Pankráci za zlepšení svých vězeňských podmínek?

Co do snesitelnosti určitě převážil Pankrác. V Jáchymově byl mimo práci pořád stejný režim - kruté táborové podmínky, zima, hlad, urážky, ponižení. Tam jsme vzpomínali, jak nám všem v minulosti komunističtí vládcí slibovali hory doly, a my je nakonec opravdu měli - hory Krušné a doly uranové. Kdežto na Pankráci jsme byli ve společnosti - až na malé výjimky - slušných, vzdělaných a zásadových lidí. Měli stejné názory na tehdejší dobu, jako jsem měl já. Chybělo nám jediné: vidět modré nebe a slunce nad hlavou. A hlavně svoboda.

Žádala vaše rodina o prominutí trestu?

Ano, rodiče v prosinci 1954, ale přišlo zamítnutí s odůvodněním, že odsouzený se projevuje jako reakční živel a že žádost není důvodná. Potom rodiče podali žádost na krajskou prokuraturu v listopadu 1956 se žádostí o podmíněčné propuštění. I toto bylo zamítnuto s odůvodněním, že odsouzený neprokázal takový stupeň polepsení, aby žádosti bylo vyhověno. Do třetice žádali o mé podmíněčné propuštění v dubnu 1957. To jim bylo sděleno, že podle § 351 trestního řádu může podat žádost o podmíněné propuštění odsouzený sám. Takto jsem se ale nechtěl ponížít. Nakonec jsem vězení opustil v rámci amnestie v roce 1958. Na § 4 zákona č. 134 z roku 1885, tedy trestný čin účasti na trestném činu obecně nebezpečného užívání traskavin, se vztahovala amnestie, a na trestný čin sdružování proti státu nikoliv. Ten první paragraf mi tedy uznali, pět let jsem si odseděl, a tudíž jsem mohl být na amnestii propuštěn. Zjistil jsem ale až potom, že když mě v roce 1953 zatkli, tak podle tehdejšího trestního práva mělo být už vše promlčené, ale to nám zatajili. Ani ten advokát, co mě zastupoval, to neřekl.

Měl jste problémy s hledáním práce?

Ředitelem podniku Průmstav jsem byl zařazen do brigády socialistické práce na převýchovu. Byla to zednická parta, kde jsem byl asi půl roku. V ní jsem se setkal také s jedním bývalým spoluvězněm. Následně jsem dostal od ředitele nabídku na stavbu sídliště v Sokolově, s pracovním režimem deset dnů po dvanácti hodinách a poté čtyři dny volna, po

dobu asi jednoho roku. Když jsem si to odkroutil, ředitel mi sdělil, že přímo v Mladé Boleslavi si ani neškrtnu. Stavěl jsem tedy v okolí. V Mělníku paneláky, v Brandýse nad Labem nemocnici, v Čelákovících pro Továrnu obráběcích strojů (TOS) tovární haly, věžáky na Červeném vrchu v Praze apod. Tam jsem se trochu zapsal. Boleslavský Průmstav a pražský Průmstav totiž soupeřily o to, kdo má nižší náklady na stavbu jednoho baráku. A my jsme byli lepší než Pražáci.

Stýkal jste se později se svými spoluvězni?

Po propuštění jsem chodil do rodin mých stále vězněných kamarádů a předával jim o nich zprávy - jak se jim ve vězení žije a tak podobně. Pak i po jejich propuštění jsme si psali a stýkali se. S některými jsme se setkávali na akcích Konfederace politických vězňů.

Žádal jste o rehabilitaci?

Ano, žádost o rehabilitaci podala celá naše skupina 30. července 1990 a konečná rehabilitace byla ukončena Krajským soudem v Praze 18. května 1993, tedy přesně 40 let od výbuchu redakce *Rudého práva*. Soud rozhodl, že tento čin byl politickou demonstrací, nikoliv způsobením nějaké škody. Zákon č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje, říká, že komunistický režim byl zločinný a zavrženíhodný, což mohu stoprocentně potvrdit zažitými skutečnostmi během věznění. Toť vše.

Jaké je vaše životní krédo?

Svoboda je největším darem, který byl dán člověku na jeho cestu životem. pd